

1991-04-01

มองต่างมุม : ชัยกิตติศึกษา: วิทยานที่กำลั้งถดถอย

ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns>



Part of the [Nursing Commons](#)

---

### Recommended Citation

สิ้นลารัตน์, ไพฑูรย์ (1991) "มองต่างมุม : ชัยกิตติศึกษา: วิทยานที่กำลั้งถดถอย," *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)*: Vol. 3: Iss. 2, Article 6.

DOI: 10.58837/CHULA.CUNS.3.2.6

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns/vol3/iss2/6>

This Miscellaneous is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact [ChulaDC@car.chula.ac.th](mailto:ChulaDC@car.chula.ac.th).

## บัณฑิตศึกษา: วิทยุณที่กำลังถดถอย

ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์\*

ปรัชญาพื้นฐานของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา หรือการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก ไม่ว่าจะเป็นของประเทศหรือสาขาโดยย่อที่ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญของการวิจัยค้นคว้า การแสวงหาความรู้และความจริงใหม่ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ความจริงใหม่นั้นเพื่อแสวงหาสิ่งใหม่กว่า และจริงกว่าขึ้นไป ทศนะเดิมที่ว่าความรู้และความจริงต่างๆ ได้มีอยู่แน่นอนตายตัวแล้ว ผู้สอนเพียงแต่นำมาบอกและถ่ายทอดให้ผู้เรียนนั้นไม่สามารถนำมาใช้กับระดับบัณฑิตศึกษาได้ เพราะบัณฑิตศึกษานั้นถือว่าความรู้และวิชาการเป็นสิ่งที่เราจะต้องแสวงหา พัฒนา และสร้างสรรค์ ขึ้นเพื่อประโยชน์ของวิชาการและสังคมในท้ายที่สุด

โดยเหตุนี้การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาจึงเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ไม่ใช่กระบวนการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมาถ่ายทอดให้แต่เพียงฝ่ายเดียว กระบวนการศึกษาจึงต้องเน้นไปที่การวิจัยค้นคว้า การวิเคราะห์วิจารณ์ความรู้ที่ค้นมาได้ และการประยุกต์ความรู้ที่ค้นพบ เพื่อขยายพรมแดนความรู้ลึกซึ้ง กว้างขวางและก้าวไกลยิ่งขึ้นต่อไป ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีฉันทะทางวิชาการ มีจิตใจใฝ่หาความรู้อย่างแท้จริง มีพื้นฐานความรู้ที่แน่นอน ประกอบกับกระบวนการบริหารและบริการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้และความจริงเหล่านั้น

แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ประเทศชาติกำลังก้าวหน้าด้วยระบบวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย การต่างประเทศที่กำลังก้าวหน้าและการบริหารที่รวดเร็ว ซึ่งต้องการวิชาการและการค้นคว้าที่ลึกซึ้ง กว้างขวาง และจริงจังนั้นบัณฑิตศึกษาของเรากลับมีแนวโน้มที่ห่างจากหลักการและอุดมคติดังกล่าวมากขึ้นทุกที ปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงวิทยุณที่กำลังถดถอยของบัณฑิตศึกษานั้นมีหลายประการด้วยกัน

ประการแรก เห็นได้ชัดเจนว่าการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาในหลายสถาบันไม่ได้แสดงให้เห็นจุดเด่นของความเป็นบัณฑิตศึกษาที่แท้จริง ยังมีลักษณะของการสอนแบบปริญญาตรีอย่างมากด้วย การที่ผู้สอนอัดและยัดเยียดความรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมากมายมหาศาลแทนที่จะให้ผู้เรียนได้รู้จักค้นคว้าวิจัยด้วยตนเอง ผลการศึกษาเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษาในสถาบันมีชื่อแห่งหนึ่งบ่งชี้ชัดว่า การเรียนการสอนเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการแสวงหาความรู้ ความรู้ที่สอนมีลักษณะสากล ขาดการประยุกต์กับสังคมไทย ขาดการร่วมมือระหว่างคณะสถาบัน หน่วยงานและสาขาวิชาต่างๆ ตลอดจนขาดการบูรณาการความรู้เข้าด้วยกันทั้งนี้ยังไม่ได้พูดถึงการให้งานหนักและมากกว่าการขาดความคิดวิเคราะห์ การสัมมนาที่เพียงแต่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนนิสิตขึ้นมารายงานสิ่งที่ลอกเลียนกันต่อ ๆ มา

\*รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ประการที่สอง** ปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดก็คือผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษาในภาคปกติที่มีลักษณะเน้นการวิจัยสูงนั้นได้ลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ จากจำนวนผู้สมัครในหลายสาขาลดลงไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในสาขาวิชาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์แล้วบางแห่งมีมาสมัครสอบไม่ครบตามที่ต้องการหรือต้องการ 6 คน มาสมัคร 7 คน เป็นต้น แต่จำนวนกลับไปเพิ่มมากในภาคกลางคืน ไม่ว่าจะเพิ่มสาขาบริหารหรือสาขาอื่นๆ ก็ตามซึ่งเป็นสาขาที่ไม่เน้นการวิจัยมากนักเช่นกัน และผู้ที่สอบเข้าเรียนได้ในระยะปกติก็มีแนวโน้มจะเป็นคนที่มีฉันทะและความพร้อมทางวิชาการลดลงไปจากประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้ตรวจสอบคัดเลือกเข้าระดับบัณฑิตศึกษาทราบว่าผู้เข้าสอบมีลักษณะการคิดวิเคราะห์และความสนใจรอบด้านน้อยลงไปมาก ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนี้เองก็มองเห็นปัญหาของนิสิตบัณฑิตศึกษาตรงกันว่า นิสิตส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้นและทุ่มเทเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง คาดหวังการศึกษาเพื่อสถานภาพส่วนตัวขาดความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์ ขาดทักษะในการสื่อสารและขาดความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นต้น แม้นิสิตปริญญาเอกบางคนยังเรียกร้องให้อาจารย์จัดทำบรรณานุกรมในวิชาที่สอนให้อีกทั้งนี้ยังมีได้กล่าวถึงอาจารย์ผู้สอนที่นับวันที่มีปัญหา ทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ความสนใจและการทุ่มเทให้กับงานวิชาการ โดยเฉพาะการสอนน้อยลงไปทุกที และให้ความสำคัญแก่การค้นคว้าทางวิชาการเพื่อตำแหน่งมากกว่าความก้าวหน้าทางวิชาการอันเป็นหัวใจของบัณฑิตศึกษา

**ประการที่สาม** ที่เห็นได้ชัดจนวาระระบบบริหารบัณฑิตศึกษาที่เต็มไปด้วยระเบียบกฎเกณฑ์มากมายหลายประการเพื่อประโยชน์ทางบริหารมากกว่าวิชาการ ผู้บริหารจำนวนไม่น้อยภูมิใจกับการสร้างตึกสร้างห้องแต่กับบงเพื่อการเรียนการสอนวิจัยแล้ว

เต็มไปด้วยความลำบากยุ่งยากด้วยข้ออ้างคุณภาพบนลายลักษณ์ที่มองข้ามคุณภาพของตัวอาจารย์เองเป็นจุดสำคัญ ประสบการณ์ของอาจารย์หลายๆ คนพบตรงกันว่า ถ้าจะพัฒนาการสอนให้เข้มข้นลึกซึ้ง“มีผลงานวิจัยค้นคว้าแล้วยากที่จะหาความสนับสนุนทางด้านค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเพียงพอได้เท่าที่ควรจึงช่วยไม่ได้ที่การวิจัยค้นคว้าเพื่อประกอบการสอนแต่ละรายวิชาจึงหายากขึ้นทุกที

ในสภาพการณ์ที่น่าเป็นห่วงนี้เราควรจะทำอย่างไรกันบ้าง บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่ผู้บริหารและอาจารย์ที่จะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับบัณฑิตศึกษาของไทยอย่างจริงจังเสียที่ก่อนที่วิชาการของไทยจะล้าหลังสังคมและ“ล้าหลังประเทศอื่นมากขึ้นทุกที

ผู้เขียนขอเสนอข้อคิดเห็นเพื่ออภิปรายและดำเนินการแก้ไขบางประการ คือ

**ข้อแรก** ถ้าจะพัฒนาบัณฑิตศึกษาให้มีคุณภาพสูง ต้องพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้เข้มแข็ง และจริงจังขึ้น หลายสถาบันผู้บริหารสนใจแต่บัณฑิตศึกษาแล้วละเลยปริญญาตรีพยายามลดปริญญาตรี ลดงบประมาณปริญญาตรีลงเรื่อยๆ จนทำให้ปริญญาตรีแต่ละสาขามีจำนวนน้อยจนไม่มีความหมาย ถ้าเราไม่มีปริญญาตรีที่เข้มแข็ง เราจะมีปริญญาโทที่เข้มแข็งได้อย่างไร ปริญญาตรีในยุคใหม่ ต้องเน้นการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์วิจารณ์ จริยธรรมและการสร้างสรรค์พัฒนามากขึ้น

**ข้อสอง** ควรทบทวนเป้าหมายของบัณฑิตศึกษากันอย่างจริงจัง จัดรูปแบบโปรแกรมหรือหลักสูตรบัณฑิตศึกษาให้หลายหลาก สนองต่อต่อความต้องการใหม่มากขึ้น เช่น โปรแกรมที่สนองต่อความต้องการเฉพาะด้าน อย่างหลักสูตรเอ็ม บี เอ หรือ มินิ เอ็ม บี เอ หลักสูตรที่เน้นการฝึกฝน อย่างหลักสูตร แผน ข.ที่ไม่ทำวิทยานิพนธ์

และหลักสูตรที่เน้นการวิจัยค้นคว้าเฉพาะอย่างหลักสูตรแผน ค.เป็นต้น แล้วจัดกระบวนการเรียนการสอนและการรับผู้เรียนให้เหมาะสม ด้วยการใช้นโยบายเชิงรุกเข้าหาผู้เรียนให้มากขึ้นไม่ใช่คอยแต่รอรับสอบลูกเดียว ซึ่งนับวันแต่จะไม่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นใหม่มากขึ้นทุกที

**ข้อสาม** บางหลักสูตรที่ไม่ใช่หลักสูตรตลาดแต่เป็นหลักสูตรพื้นฐานที่มีความจำเป็นทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น เคมี ฟิสิกส์ สัตววิทยาหรือพฤกษศาสตร์ ตลอดจนวิชาพื้นฐานทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ศาสนา ปรัชญา หรือวรรณคดี เป็นต้น สาขาเหล่านี้รัฐและองค์กรเอกชนจะต้องให้การสนับสนุนเป็นกรณีพิเศษไม่ว่าจะเป็นทุนการศึกษา การหางานทำและทางก้าวหน้าของอาชีพ ไม่เช่นนั้นและอนาคตทางวิชาการจะขาดพื้นฐานที่สำคัญ วัฒนธรรมของชาติจะถูกตัดขาดไม่เหลือให้ภาคภูมิใจกันอีกต่อไป

**ข้อสี่** ในแต่ละโปรแกรมหรือแต่ละหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรเน้นหนักในด้านการนำไปใช้การฝึกฝน หรือการค้นคว้าวิจัยก็ตาม จะต้องถือเป็นหลักให้ผู้เรียนทุกคนได้คุ้นเคยกับการวิจัยค้นคว้าเน้นกระบวนการหาความรู้มากกว่าการให้เนื้อหา เน้นการคิดแก้ปัญหา เน้นการสร้างและพัฒนา เน้นจรรยาบรรณและเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างประเทศกับประเทศให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่คุณภาพที่สูงใน

กับประเทศให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่คุณภาพที่สูงในบริบท ของสังคมไทยเปรียบเทียบกับระบบสากล

**ข้อห้า** การสนับสนุนและพัฒนาบัณฑิตศึกษาจะต้องเป็นไปอย่างชนิดที่เรียกว่า ‘ทุ่มสุดตัว’ ทั้งผู้บริหารอาจารย์และนิสิตบัณฑิตศึกษาจะต้องเป็นจริงเป็นจังและมีคุณภาพสูงขึ้นโดยเฉพาะกระบวนการสอนเชิงวิจัย กระบวนการสอนเชิงสัมมนา และกระบวนการสอนเชิงกรณีศึกษา ตลอดจนความพร้อมในเรื่องข้อมูล ข้อเสนอแนะและเอกสารทางวิชาการที่ทันสมัยเพียงพอควบคู่กับบรรยากาศทางวิชาการที่ลึกซึ้งกว้างขวางและหลากหลาย

**ข้อสุดท้าย** ศึกษาการจัดระบบบริหารที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง คล่องตัวต่อการริเริ่มทดลองความคิดใหม่ ยืดประโยชน์ทางวิชาการควบคู่กับการบริหาร และเปิดรับต่อทัศนคติที่หลากหลายมากกว่ายึดมั่นต่อความคิดของผู้บริหารเอง จนมองว่าความคิดอื่นไร้ค่าไปหมด

บัณฑิตศึกษาเป็นพื้นฐานทางวิชาการที่สำคัญของประเทศชาติ ไม่ว่าจะเราจะเปลี่ยนแปลงสนามรบให้เป็นสนามการค้าก็สนามก็ตาม ไม่ว่าจะเราจะเปลี่ยนแปลงการเมืองให้เป็นการจัดการแบบใดก็ตาม และไม่ว่าเราจะนำประเทศไปสู่สังคมใหม่ลักษณะใดก็แล้วแต่ ความพยายามเหล่านี้จะสำเร็จไม่ได้เลยถ้าเราไม่สร้างฐานทางวิชาการที่เข้มแข็งพอ เราจะสร้างฐานทางวิชาการให้แข็งแรงก็ด้วยการฟื้นวิญญาณของบัณฑิตศึกษาให้มีคุณค่าอย่างแท้จริงเท่านั้น